

[K] **THEATER MET EEN ZEEUWSE INVALSHOEK.
HET ZEELAND NAZOMERFESTIVAL**

Of het nu gaat om de aanleg van snelwegen, de bejegening van boeren en tuinders, de personele samenstelling van het kabinet of de subsidiëring van kunst en cultuur, niet zelden wordt in discussies daaromtrent de ongelijkheid benadrukt tussen de Randstad en rest van het land. Wat kwade tongen “Randstedelijke arrogantie” plegen te noemen, staat haaks op een provinciaals gevoel van benadeling en minderwaardigheid: Holland versus Nederland, het westen tegenover de andere windstreken.

Aan het begin van een nieuw cultureel seizoen plegen de media de *must sees* te publiceren van wat komen gaat. Inderdaad lijkt het daarbij wel eens of er – bij wijze van spreken – alleen maar een Toneelgroep Amsterdam, een Rotterdams Philharmonisch Orkest en een Haags Gemeentemuseum bestaan. En dat terwijl een “diepe” provincie als Zeeland op cultureel gebied wel degelijk en in toenemende mate het een en ander te bieden heeft. Een rijk geprogrammeerd festival bijvoorbeeld, juist op dat scharnierpunt tussen de zomer en een nieuw, beloftevol jaargetij van theater, dans en muziek.

Het Zeeland Nazomerfestival, geproduceerd en georganiseerd door Theaterproductiehuis Zeelandia, vierde in augustus-september 2014 zijn veertiende verjaardag. Zeelandia beoogt naar eigen zeggen producties te maken met “een Zeeuwse invalshoek” – een principe dat zeker gold voor de voorstelling waarmee op dinsdag 26 augustus de recentste festivaleditie werd geopend. Onder de titel *De Zwarte van Walcheren* speelden drie acteurs een tekst van Herman van de Wijdeven, een familiedrama met als uitgangspunt de geboorte van een zwart kind in een blank gezin. Het was als het ware het koningsnummer van het festival van 2014, gespeeld op locatie, in de Oostkerk in Middelburg.

Drie acteurs bewegen zich op een langwerpige plankier dat met veel fantasie geassocieerd kan worden met een scheepsdek. Twee tijden lopen door elkaar heen: anno 2014 krijgt een echtpaar op Walcheren een “donker” kind, een gebeurtenis die vanzelfsprekend aanleiding geeft tot speculaties en achterklap; ruim vier eeuwen eerder, anno 1596, krijgt een blank meisje eveneens een donker kind, nadat een schip met zwarte slaven is aangemeerd in

de haven van Middelburg. Het voert te ver om de intrige volledig uit de doeken te doen, gesteld al dat dit zou lukken, want noch de auteur, noch regisseur Stefan Perceval maken het hun publiek gemakkelijk. De tekst is poëtisch, maar ook geforceerd, de voorstelling mist transparantie, verloopt traag en gaat gebukt onder een calvinistische zwaarte die min of meer concurreert met het onbehaaglijke interieur van de Oostkerk waar – om met de dichter Achterberg te spreken – godsdienst zwaar tegen de hanenbalken hangt. Het was een zwaarte die des te meer drukte na de vederlichte conference waarmee Freek de Jonge, weliswaar geboren in de provincie Groningen, maar met Zeeuwse roots, het Nazomerfestival op diezelfde avond in augustus had geopend. Via het cliché van de “onschuldige slachtoffers” waarvan de media bij elke ramp het getal plegen te noemen, arriveerde De Jonge via een briljant gewezen web van paradoxen bij de slavenhandel waarin de Zeeuwen een prominente rol speelden, om te eindigen met een persoonlijke ontboezeming over een verleidelijke, zwarte verpleegkundige die ooit zijn pad had gekruist. Precies het speelse raffinement in deze monoloog ontbrak in de

pretentieuze, neerslachtige *Zwarte van Walcheren*, waaraan iedere toets van lichtheid vreemd was.

De Zeeuwse invalshoek schemerde eveneens door in de muziektheatervoorstelling *De schrijver, zijn vrouw, haar minnares*: historische fictie over de dichter Martinus Nijhoff, zijn vrouw, de schrijfster Antoinette Nijhoff-Wind, en haar minnares, beeldend kunstenaar Marlow Moss. De voorstelling fabuleert over wat er had kunnen gebeuren wanneer deze drie mensen een zomer met elkaar hadden doorgebracht in Biggekerke, in het huis van de Nijhoffs. Een minder directe verwijzing naar Zeeland bevatte de voorstelling *Aards Paradijs (Kingdom of Earth)*, een weinig gespeelde tekst van de Amerikaan Tennessee Williams (1911-1983): de Mississippidelta en de Zeeuwse eilanden hebben nu eenmaal weinig overeenkomsten, al rechtvaardigen alleen al de dreiging van een dijkdoorbraak en de frequente Bijbelse verwijzingen de keuze voor dit stuk in afdoende mate.

De twee laatst genoemde producties speelden in de open lucht, respectievelijk in Koudekerke en in Kamperland. Voor een drietal korte voorstellingen kon men terecht in de Abdij van Middelburg, voor de gelegenheid het “festivalhart” gedoopt. Twee ervan

Beeld uit *De Zwarte van Walcheren*, een voorstelling van theaterproductiehuis Zeelandia die is opgevoerd tijdens die het Zeeland Nazomer Festival 2014, Foto Lex de Meester.

gingen eerder in het seizoen 2013-2014 in première: in de eerste plaats *De Uitvreter*, het bekende verhaal van Nescio, verteld door Han Kerckhoffs met muzikale ondersteuning van saxofonist Keimpe de Jong. De jeugdige idealen van Nescio's helden becommentarieerd te zien door een oude en gelauwerde acteur als Kerckhoffs, schept een distantie die wonderwel recht doet aan het intussen toch wat gedateerde verhaal. Ook *En/Of*, een tekst van Judith Herzberg, beleefde eerder al een tournee. Het beste element in deze productie is de jonge Sjaan Duinhoven, weliswaar vooral actief als liedjesschrijfster en zangeres – óók tijdens het festival – maar daarnaast een actrice die voor de theaterwereld niet verloren mag gaan. Ook in Schillers *Kabaal en liefde*, te zien op het Nazomerfestival van 2013 en een klein jaar later hernomen in het Amsterdamse Bos, viel zij zingend en acterend op als een veelbelovend talent. De muziektheatervoorstelling *Bach Stress*, een gedramatiseerde zienswijze op de nazaten van Johann Sebastian Bach, voltooit de trits voorstellingen in de Abdij.

Het programma van het Zeeland Nazomerfestival voorzag daarnaast onder meer in voorstellingen voor de jeugd, een tweetal dansproducties en veel muziek, niet in de laatste plaats natuurlijk van het Zeeuwse uithangbord *Bløf*, dat op vrijdag 29 augustus op het akoestisch ongeëvenaarde Abdijplein optrad voor een publiek van een dikke drieduizend fans. Minder uitbundig en minder goed bezocht was het optreden van de Utrechtse rockband Kensington, die weliswaar de eer had op zaterdag 6 september de afsluiting van het festival te verzorgen, maar die erkenning vertaalde in een routineus optreden van amper vijftig minuten.

Mede door het binnenhalen van Kensington tracht productiehuis Zeelandia te voldoen aan zijn missie de doelgroep jongeren zowel passief als actief bij de programmering en de producties te betrekken. Wat het theater betreft: het zijn vooral jonge makers uit Nederland en België die van Zeelandia een platform krijgen om hun talent te ontwikkelen en naar een professioneel niveau te tillen. De geschiedenis van het Nazomerfestival, zoals geboekstaafd in het fraaie jubileumboek *Het landschap in de hoofdrol*, gepubliceerd ter gelegenheid van het tienjarige bestaan in 2010, bewijst inderdaad

dat heel wat jonge theatermakers hun loopbaan onder de paraplu van Zeelandia zijn begonnen.

Andere provincies kijken met belangstelling naar wat er in Zeeland op de grens van zomer en herfst gebeurt, en laten zich inspireren door de elementen waaraan het Nazomerfestival zijn succes te danken heeft. Het benutten van bijzondere locaties waarvoor speciale producties worden gemaakt, is daarvan waarschijnlijk het belangrijkste voorbeeld. Dat sommige producties het uitstekend doen bij een tournee langs landelijke theaters, wordt treffend geïllustreerd door de voorstelling *Happy Days*, geregisseerd door de voorstelling *Happy Days*, geregisseerd door Mirjam Koen, die tijdens het Nazomerfestival van 2013 in première ging bij een landduin in de Wilhelminapolder. Marlies Heuer, tweevoudig winnares van de Theo d'Or, de hoogste onderscheiding voor vrouwelijke hoofdrollen, vertolkt Becketts (bijna-)monoloog met een weergalozes tekstbehandeling en een mimiek die iedere toeschouwer de adem benemen.

Waarschijnlijk is het aan de korte reprise van *Happy Days* (in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Haarlem) te danken dat deze Zeelandia-productie niet onopgemerkt bleef bij de Vereniging van Schouwburgen en Concertgebouwdirecties (VSCD). Marlies Heuer werd andermaal genomineerd voor de Theo d'Or, en het was slechts te wijten aan de sterke concurrentie van haar twee vrouwelijke collega's dat zij er niet in slaagde voor de derde keer de Theo d'Or in de wacht te slepen. Terecht signaleert het juryrapport Heuer's "ongeëvenaarde podiumkracht" en "minutieuze stembeheersing". Haar invulling van het personage Winnie leidde tot een succes dat afstraalt op de Zeeuwse klei, waar dit meesterwerk zijn oorsprong vond. Alleen al die ontstaansgrond rechtvaardigt de gedachte dat cultuurminnend Holland serieus rekening dient te houden met wat de provincie te bieden heeft.

JOS NIJHOF

www.theaterzeelandia.nl

MARJON SARNEEL E.A., *Zeeland Nazomerfestival*.
Het Landschap in de hoofdrol, De Drukkerij, Middelburg,
2010, 184 p.